

V l á d n í n á v r h

ZÁKON

ze dne 2021,

kterým se mění zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

Čl. I

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 141/2012 Sb., zákona č. 331/2012 Sb., zákona č. 306/2013 Sb., zákona č. 313/2013 Sb., zákona č. 329/2014 Sb., zákona č. 140/2016 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 301/2017 Sb. a zákona č. 228/2019 Sb., se mění takto:

1. V § 10 odst. 2 se slova „10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny zvláštní pomůcky, nejméně však“ zrušují.
2. V § 10 odst. 5 úvodní části ustanovení se za slovo „vozidla“ vkládají slova „, není-li dále stanoveno jinak,“.
3. V § 10 se za odstavec 5 vkládá nový odstavec 6, který zní:

„(6) Bylo-li motorové vozidlo zakoupeno před podáním žádosti o příspěvek na zvláštní pomůcku a cena, za kterou bylo zakoupeno, byla nižší, než by byla výše příspěvku na zvláštní pomůcku určená podle odstavce 5, stanoví krajská pobočka Úřadu práce výši příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovaného na pořízení motorového vozidla ve výši ceny, za kterou bylo motorové vozidlo zakoupeno.“.

Dosavadní odstavec 6 se označuje jako odstavec 7.

4. V § 22 se doplňuje odstavec 5, který zní:
„(5) Zletilou osobu může v řízení o nároku podle tohoto zákona zastupovat člen domácnosti, který je k tomu oprávněn podle občanského zákoníku.“.

5. Za § 24 se vkládá nový § 24a, který včetně nadpisu zní:

„§ 24a

Rozhodnutí o zastavení nebo obnovení výplaty příspěvku na mobilitu

(1) O rozhodnutí o zastavení nebo obnovení výplaty příspěvku na mobilitu podle § 15 odst. 4 se učiní pouze záznam do spisu a oprávněná osoba se o něm písemně vyrozumí. Rozhodnutí je prvním úkonem v řízení a nabývá vykonatelnosti provedením záznamu do spisu.

(2) Rozhodnutí uvedené v odstavci 1 bude vyhotoveno písemně a oznámeno oprávněné osobě, jestliže o to požádá ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno písemné vyrozumění podle odstavce 1. Nepožádá-li oprávněná osoba o vyhotovení písemného rozhodnutí podle věty první, nabývá rozhodnutí právní moci marným uplynutím této lhůty.“.

6. V § 27 odstavec 2 zní:

„(2) Oprávněná osoba nebo jiný příjemce příspěvku na zvláštní pomůcku, popřípadě zvláštní příjemce je povinen

- a) písemně ohlásit krajské pobočce Úřadu práce skutečnosti rozhodné pro stanovení povinnosti vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část podle § 12, a to ve lhůtě 8 dnů ode dne vzniku této skutečnosti,
- b) na výzvu krajské pobočky Úřadu práce prokázat skutečnosti rozhodné pro posouzení vzniku povinnosti vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část podle § 12, a to ve lhůtě do 8 dnů ode dne doručení výzvy, není-li v této výzvě určena delší lhůta. Nebudou-li na základě výzvy tyto skutečnosti prokázány, vzniká povinnost příspěvek na zvláštní pomůcku vrátit; ustanovení § 12 odst. 2 až 4 tím nejsou dotčena.“.

7. V příloze v části I. se na konci bodu 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno n), které zní:

„n) těžká demence s neschopností chůze a odkázaností na mechanický vozík, pokud byl vozík osobě předepsán příslušným lékařem a schválen revizním lékařem zdravotní pojišťovny, nebo těžká demence provázená těžkým syndromem geriatrické křehkosti a imobility prokázané geriatrickým vyšetřením.“.

8. V příloze v části I. se na konci bodu 5 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno c), které zní:

„c) autistické poruchy s těžkým funkčním postižením, s opakovanými závažnými a objektivně prokázanými projevy autoagrese nebo heteroagrese přetrvávajícími i přes zavedenou léčbu.“.

Čl. II

Přechodné ustanovení

Řízení o příspěvku na zvláštní pomůcku zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a do tohoto dne pravomocně neskončená se dokončí a práva a povinnosti s nimi

související se posoudí podle zákona č. 329/2011 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Čl. III

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2022.

Důvodová zpráva

Obecná část:

A. Zhodnocení platného právního stavu, odůvodnění hlavních principů a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 329/2011 Sb.“), upravuje poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování (příspěvek na mobilitu a příspěvek na zvláštní pomůcku) a průkaz osoby se zdravotním postižením. Zákon č. 329/2011 Sb. provádí vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 388/2011 Sb.“). Vyhláška č. 388/2011 Sb. upravuje mimo jiné seznam druhů a typů zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, na jejichž pořízení se poskytuje příspěvek na zvláštní pomůcku (příloha č. 1). Příspěvek na zvláštní pomůcku, příspěvek na mobilitu a průkaz osoby se zdravotním postižením nejsou přitom jedinými intervencemi státu ve prospěch osob se zdravotním postižením a jejich rodin.

Nárok na příspěvek na mobilitu má osoba starší 1 roku, která má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením ZTP nebo ZTP/P, opakovaně se v kalendářním měsíci za úhradu dopravuje nebo je dopravována a nejsou jí poskytovány pobytové sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče. Z důvodů hodných zvláštního zřetele může být příspěvek na mobilitu přiznán i osobě, které jsou poskytovány pobytové sociální služby, pokud splňuje ostatní podmínky. Nárok na výplatu příspěvku na mobilitu nenáleží za kalendářní měsíc, jestliže je oprávněné osobě po celý tento kalendářní měsíc poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace; krajská pobočka zastaví výplatu příspěvku na mobilitu za tento kalendářní měsíc. Podmínka celého kalendářního měsíce není splněna, pokud k hospitalizaci došlo první den v kalendářním měsíci nebo k propuštění z tohoto zařízení došlo poslední den v kalendářním měsíci. Výplata příspěvku na mobilitu se opět obnoví od prvního dne kalendářního měsíce, ve kterém hospitalizace netrvala po celý kalendářní měsíc. V této situaci se vede správní řízení, což je zatěžující pro krajské pobočky Úřadu práce České republiky i samotné osoby se zdravotním postižením.

Příspěvek na zvláštní pomůcku pomáhá stát vybranému okruhu osob s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem s pořízením určitých produktů nebo prací, které pro tyto účely označuje pojmem „zvláštní pomůcka“. Okruh osob s nárokem na zvláštní příspěvek na zvláštní pomůcku z hlediska tzv. zdravotní podmínky stanoví § 9 odst. 1 až 4 zákona č. 329/2011 Sb. Příloha k zákonu č. 329/2011 Sb. taxativně stanoví zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku a zdravotní stavy vylučující jeho přiznání. Za zdravotní postižení odůvodňující přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla nebo speciálního zadržního systému se považují (stav od 1. 3. 2020):

- a) zdravotní postižení uvedená v bodě 1 písm. a), b), d) až i), l) a m),
- b) těžká nebo hluboká mentální retardace a stavy na rozhraní těžké mentální retardace.

Pokud jde o stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku, zákon č. 329/2011 Sb. rozlišuje, zda jde o pomůcku v ceně nižší či vyšší 10 000 Kč a speciální úpravu má pro pomůcku motorové vozidlo. Výše příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovaného

na pořízení motorového vozidla se pohybuje od 100 000 do 200 000 Kč. V důsledku posledních úprav je však prakticky ve všech případech poskytnuta dávka v maximu.

Kromě toho platí, že součet vyplacených příspěvků na zvláštní pomůcku nesmí v 60 kalendářních měsících po sobě jdoucích přesáhnout částku 800 000 Kč nebo 850 000 Kč, jestliže byl v této době poskytnut příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení svislé zdvihací plošiny nebo šikmé zvedací plošiny. Od vyplacených částek se při určování součtu odečítají částky, které osoba v tomto období vrátila nebo jejichž vrácení bylo prominuto.

Zákon č. 329/2011 Sb. stanoví i případy, ve kterých je oprávněná osoba povinna příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit. Podle § 12 zákona č. 329/2011 Sb. je oprávněná osoba povinna tento příspěvek nebo jeho poměrnou část vrátit, jestliže ho např. nepoužila v určité lhůtě na pořízení zvláštní pomůcky, a to v plné výši. Vedle toho stanoví zákon č. 329/2011 Sb. i situace, kdy povinnost vrácení nevzniká, a zakládá kompetenci krajské pobočky z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodnout o prominutí povinnosti vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část.

Současná právní úprava umožňuje poskytnout osobám s poruchou autistického spektra příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla a speciální zádržní systém pouze, je-li u nich přítomna rovněž mentální retardace určité závažnosti. Na tuto skutečnost reaguje Podnět k řešení situace osob s poruchou autistického spektra a jejich rodin schválený usnesením vlády České republiky ze dne 8. února 2016 č. 111 (dále jen „Podnět“), který obsahuje opatření 6.4 „Nepodmiňovat nárok na přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovaného na pořízení motorového vozidla existencí a škálou mentálního postižení“. Usnesením vlády ze dne 8. 2. 2016 č. 111 vzala vláda Podnět na vědomí a uložila realizovat návrhy řešení v něm obsažené. Usnesením vlády ze dne 4. 2. 2019 č. 101 bylo následně uloženo do 31. 12. 2019 splnit nesplněná opatření obsažená v Podnětu. Vláda zavázala Ministerstvo práce a sociálních věcí tento stav změnit.

Stávající právní úprava umožňuje poskytnout příspěvek na zvláštní pomůcku osobám s těžkou mentální retardací, to je stavem, který vzniká prenatálně nebo postnatálně do dvou let věku dítěte. Pokud stav vzniká po třetím roce života dítěte (osoby), považuje se již za demenci, tj. stav, který není uveden v příloze k zákonu č. 329/2011 Sb. Těmto osobám nelze příspěvek na zvláštní pomůcku poskytnout, což vytváří jistou nerovnost. Tohoto stavu, respektive této nerovnosti, si je MPSV vědomo. Danou nerovnost zkritizovala mimo jiných veřejná ochránkyně práv Mgr. Anna Šabatová, Ph.D. V dopisu dne 28. 8. 2019 požádala veřejná ochránkyně práv ministryni práce a sociálních věcí o zahájení kroků ke změně právní úpravy.

Demence je vážné duševní postižení, které vzniká v průběhu života (u člověka staršího dvou let) a je provázáno úbytkem kognitivních funkcí (paměti, intelektu), změnami osobnosti, poruchami orientace, inkontinencí, poruchami chůze a mobility a další symptomatologií, přičemž existuje významná individuální variabilita symptomatologie. Demence je jednou z nejčastějších příčin disability seniorů. Demence představuje vážný zdravotní a sociální problém. Systém veřejného zdravotního pojištění, kromě poskytování zdravotních služeb, umožňuje osobě, u níž je demence provázena neschopností mobility, zapůjčit nebo poskytnout zdravotnický prostředek – vozík. Se zmírněním dopadů demence v oblasti mobility by bylo možné při změně právní úpravy napomoci příspěvkem na zvláštní pomůcku (např. příspěvkem na zvláštní pomůcku na pořízení „plošiny“).

Od 1. 1. 2018 se výše příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla stanoví s ohledem na příjem osoby a osob s ní společně posuzovaných. Příspěvek se musí poskytnout ve výši odpovídající § 10 odst. 5 i v situaci, kdy je známá pořizovací cena vozidla a tato je nižší než výše příspěvku podle § 10 odst. 5 zákona č. 329/2011 Sb. Následně podle § 12 zákona č. 329/2011 Sb. nastává povinnost vrácení poměrné části příspěvku, což je administrativně zatěžující a nákladné pro krajskou pobočku i pro klienta, potažmo může zatěžovat MPSV v jeho roli odvolacího orgánu. Přestože lze usuzovat, že pouze v cca 5 %

případech je příspěvek na zvláštní pomůcku poskytnut na již pořízenou pomůcku¹ a přestože v případě pomůcky motorové vozidlo může být vozidlo pořízeno před přiznáním příspěvku ještě v menším procentu, analyzované spisové dokumentace a sdělení z terénu svědčí o tom, že dané případy nastávají. Může jít o desítky až sto případů ročně, kdy je nezbytné stanovit výši příspěvku podle § 10 odst. 5 a následně vést neefektivní řízení o povinnosti vrátit poměrnou část příspěvku na zvláštní pomůcku.

Popis navrhovaného opatření:

Navrhovaná úprava si klade tři cíle:

- a) Umožnit nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla osobám se závažným funkčním dopadem poruch autistického spektra, aniž je u nich přítomno mentální postižení určité hloubky; tento cíl mimo jiné naplňuje vládní závazek (Podnět).
- b) Umožnit přístup k příspěvku na zvláštní pomůcku osobám bez ohledu na to, v jaké době vzniklo mentální postižení, tj. nejen osobám s mentální retardací ale i demencí.
- c) Zefektivnit řízení v oblasti příspěvku na mobilitu a příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla.

Umožnit nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla osobám se závažným funkčním dopadem poruch autistického spektra, aniž je u nich přítomno mentální postižení určité hloubky

Osoby s pervazivními vývojovými poruchami představují poměrně nehomogenní skupinu poruch z hlediska klinických projevů, s velkou variabilitou příznaků intraindividuálně i interindividuálně (v oblasti chování, komunikace a sociální integrace) a velkou variabilitou závažnosti stavů a jejich dopadu na kvalitu života. Některé osoby s pervazivní duševní poruchou, která není provázena mentální retardací, nemohou z důvodu těžké poruchy chování s projevy agrese využívat prostředky hromadné dopravy, zejména pak k dojíždění za vzděláváním a ke styku s okolím, a potřebují proto individuální přepravu motorovým vozidlem. Rozšíření zdravotních postižení odůvodňujících přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla o ty nejtěžší poruchy chování reaguje na potřeby osob s uvedeným stavem a na Podnět. Poskytovat příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla všem osobám s poruchou autistického spektra by bylo věcně nedůvodné a fiskálně neodpovědné/nemožné. Navrhovaná úprava staví na těžkém funkčním postižení, závažných projevech autoagrese nebo heteroagrese. Uvedené projevy, které jsou stěžejní pro neschopnost přepravy prostředky hromadné dopravy, musí přetrvávat i přes zavedenou léčbu. Pojem zavedená léčba vyjadřuje ucelenost a vícerozměrnost péče o osoby s uvedenými stavy ke zkvalitnění jejich života a zmírnění těžké až krizové symptomatologie.

Kritérium je vysoce individualizované, zacílené na nejtěžší stavy; splňuje kritéria odbornosti, objektivity a prokazatelnosti stavu i jeho dlouhodobosti či trvalosti, neboť příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla je dávkou sloužící k dlouhodobému zmírnění sociálních důsledků zdravotního postižení.

Umožnit přístup k příspěvku na zvláštní pomůcku osobám bez ohledu na to, v jaké době vzniklo mentální postižení, tj. nejen osobám s mentální retardací, ale i demencí

Navrhuje se, aby nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku měly vedle osob s retardací i osoby s demencí, tj. vážným duševním postižením vzniklým v průběhu života (po druhém

¹ Odhad byl učiněn na základě hodnocení fungování zákona č. 329/2011 Sb. provedeného v roce 2016 na vzorku 204 spisových dokumentací příspěvku na zvláštní pomůcku.

roce věku), které je provázeno úbytkem kognitivních funkcí, změnami osobnosti, poruchami orientace, inkontinencí, těžkými poruchami chůze a mobility a další symptomatologií, přičemž existuje významná individuální variabilita symptomatologie. Demence představuje vážný zdravotní a sociální problém bez ohledu na její příčinu (Alzheimerova nemoc, poškození mozku krvácením nebo úrazem aj.). Systém veřejného zdravotního pojištění, kromě poskytování zdravotních služeb, umožňuje osobě, u které je demence provázena neschopností mobility, zapůjčit nebo poskytnout zdravotnický prostředek – vozík. Jeví se vhodné podpořit osoby s demencí, která výrazně dopadla na jejich mobilitu, příspěvkem na zvláštní pomůcku.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku budou mít osoby s těžkou demencí a odkázaností na invalidní vozík (který byl poskytnut ze systému veřejného zdravotního pojištění), tedy osoby, jejichž potřeby již byly identifikovány. Demenci s jejími důsledky na mobilitu lze prokázat psychiatrickým, neurologickým nebo geriatrickým lékařským vyšetřením. Žadatel o příspěvek na zvláštní pomůcku bude dokládat, že mu byl mechanický vozík předepsán příslušným lékařem a schválen revizním lékařem. Druhou skupinou budou osoby s těžkou demencí a funkčně identickým stavem (s imobilitou), které mají vozík z jiných zdrojů nebo jím nedisponují nebo jsou upoutány na lůžko. Postihnou se tak stavy bez vazby na předpis vozíku zdravotní pojišťovnou a bez ohledu na způsob „přepravy“. Vzhledem ke specifikům stavu geriatrické křehkosti a jím podmíněné imobility bude v takovém případě potřebné prokázání stavu geriatrickým vyšetřením, neboť uvedení odborníci jsou erudováni v diagnostice geriatrických syndromů. Toto řešení je v souladu s CIA (protikorupční opatření), aby nedocházelo k případnému zneužívání nebo nesprávnému postupu ze strany některých poskytovatelů zdravotních služeb, kteří nejsou edukováni v geriatrické problematice. Základem je tedy v obou případech neschopnost chůze/imobilita z důvodu těžké demence.

Změny v okruhu osob s nárokem na příspěvek na zvláštní pomůcku budou následně promítnuty do změny vyhlášky č. 388/2011 Sb.

Zefektivnit řízení v oblasti příspěvku na mobilitu a příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla

U příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla se navrhuje úprava, která odstraní neefektivní postup v případě, že cena vozidla je známa již před rozhodnutím o nároku. U příspěvku na mobilitu se zjednodušuje řízení zastavení a obnovení výplaty příspěvku. Dále jsou navrhovány úpravy v oblasti zastupování, ohlašovací povinnosti související s povinností vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho poměrnou část apod.

B. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh je v souladu s ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále zejména s čl. 2 a čl. 4 ústavního zákona č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 - č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky). V doplňovaných ustanoveních je zachováno právo na spravedlivý proces (čl. 36 Listiny základních práv a svobod). Vládní návrh zákona respektuje obecné zásady ústavního pořádku České republiky a není v rozporu s nálezy Ústavního soudu České republiky.

C. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie a mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána

Zákona č. 329/2011 Sb. se v oblasti mezinárodních smluv týká zejména Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením, která vstoupila pro Českou republiku v platnost dne 28. října 2009 a na základě článku 10 Ústavy se stala po svém vyhlášení dne 12. února 2010

součástí právního řádu České republiky (č. 10/2010 Sb. m. s.). Tato smlouva byla ratifikována rovněž Evropskou komisí dne 23. prosince 2010 (2010/48/ES). Jedná se zejména o ustanovení článku 20 a 28, která se týkají práva na osobní mobilitu a práva na přiměřenou životní úroveň a sociální ochranu. V souladu s čl. 4 odst. 3 byla právní úprava v průběhu přípravy konzultována s osobami se zdravotním postižením, a to prostřednictvím jejich organizací. Navrhovaná právní úprava je jako celek s předmětnou úmluvou plně v souladu.

Zákona č. 329/2011 Sb. se v oblasti práva Evropské unie dotýká ustanovení čl. 34 Listiny základních práv Evropské unie, který se týká sociálního zabezpečení a sociální pomoci.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie, obecními právními zásadami práva Evropské unie a mezinárodními smlouvami, kterými je ČR vázána, a není tedy s nimi v rozporu.

D. Vliv na otázku ochrany soukromí a osobních údajů

Zaměstnanci Úřadu práce ČR budou při rozhodování o nárocích, právě tak jako tomu bylo dosud, respektovat pravidla ochrany osobních údajů a při své činnosti budou nadále postupovat plně v souladu s pravidly důvěrnosti, mlčenlivosti a ochrany osobních údajů žadatelů i dalších dotčených osob. Totéž platí i pro Ministerstvo práce a sociálních věcí v roli odvolacího orgánu.

E. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná úprava nemá dopad do oblasti korupčních rizik a ani nevytváří jejich možnosti. Rovněž neúměrně nerozšiřuje kompetence krajských poboček Úřadu práce České republiky nebo Ministerstva práce a sociálních věcí. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny již od vyhodnocování žádostí, kdy každé rozhodnutí zaměstnance krajské pobočky Úřadu práce ČR ještě kontroluje kvalifikovaný představený a je zcela zřejmé, která oprávněná úřední osoba je odpovědná za rozhodnutí. Dále je možnost podat proti rozhodnutí opravné prostředky (odvolání, podnět k přezkumu pravomocného rozhodnutí). Je také nastavena kontrola výkonu veřejné správy, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí tuto kontrolu provádí na krajských pobočkách Úřadu práce ČR.

F. Zhodnocení dopadu návrhu ve vztahu k zákazu diskriminace a rovnosti mužů a žen

Navrhovaná úprava nebude mít dopad ve vztahu k zákazu diskriminace, neboť se podmínky nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku, příspěvek na mobilitu nebo průkazu osoby se zdravotním postižením nemění vzhledem ke genderové rovnosti. O tyto dávky a průkaz osoby se zdravotním postižením mohou žádat ženy i muži bez rozdílu.

G. Dopady na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty

Předložený návrh generuje fiskální dopady, k nim se však vláda částečně zavázala ve svých usneseních k Podnětu.

Podle názoru konzultovaných odborníků může podmínky nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla „nově“ splnit každoročně cca 500 osob s dg. F 84. Reálnost odhadu potvrzují i resortní údaje o počtu každoročně přiznaných nároků na průkaz osoby se zdravotním postižením ZTP/P pro osoby dg. F 84 (cca 650 případů, přičemž pro nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením ZTP/P nevyžaduje „projevy agrese“). V prvním roce účinnosti nové právní úpravy nároku osob s dg. F 84 na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla lze očekávat poněkud větší zájem žadatelů, maximálně cca do 1 000 osob. Dopad úpravy lze stanovit na cca 100 až 200 mil. Kč ročně s tím, že v prvním roce účinnosti lze očekávat spíše horní hranici odhadu.

Druhé významnější fiskální dopady s sebou nese rozšíření nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku o osoby s demencí. Lze usuzovat, že z cca 149 000 osob s demencí

se nachází ve stadiu těžké demence 10 % z nich, tj. cca 15 000 (statistická zjišťování neumožňují sledovat výskyt demence podle její tíže ani podle průvodních jevů a komplikací jako je imobilita). U cca 1 500 osob připadá v úvahu, že kromě těžké demence mají těžkou poruchu mobility až imobilitu, pro první období se očekává přiznání cca 350 dávek. Fiskální dopady lze prozatím odhadovat na cca 44 mil. Kč (při využití průměrné výše příspěvku na zvláštní pomůcku v roce 2019). Lze očekávat růst v následujících letech až na cca 200 mil. Kč (2025), a to v souladu s demografickými trendy.

Dále lze předpokládat náklady na úpravu aplikačního programu cca 200 000 Kč a v průběhu času mírnou úsporu administrativních nákladů díky úpravám zefektivňujícím řízení.

H. Zhodnocení dopadů na podnikatelské prostředí

Navrhovaná úprava nemá dopady na podnikatelské prostředí.

I. Zhodnocení sociálních dopadů včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Navrhovaná opatření budou mít v krátkodobém i dlouhodobém časovém horizontu pozitivní dopady na osoby se zdravotním postižením a jejich rodiny.

J. Dopady na územní samosprávné celky

Navrhovaná úprava nemá dopad na územní samosprávné celky.

K. Ostatní dopady

Návrh zákona nemá vliv na životní prostředí.

Návrh zákona nemá dopad na bezpečnost nebo obranu státu.

Zvláštní část:

K bodu 1:

Jde o změnu, která nemění způsob stanovení výše dávky.

K bodům 2 a 3:

Navrhuje se zefektivnění postupů v případě, že ke koupi vozidla došlo před rozhodnutím o příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla. V případech, kdy cena pořízeného vozidla byla nižší, než by byla výše příspěvku stanovená podle § 10 odst. 5, bude výše příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla stanovena ve výši pořizovací ceny vozidla (pokud již nebyl vyčerpán celkový limit pro poskytnutí dávek podle zákona č. 329/2011 Sb.). Podle současné právní úpravy je nezbytné poskytnout příspěvek podle § 10 odst. 5 i v situaci, kdy je známá pořizovací cena vozidla a tato je nižší než výše příspěvku. Následně s ohledem na § 12 zákona č. 329/2011 Sb. nastává povinnost vrácení poměrné části příspěvku, což je administrativně zatěžující a nákladné pro krajskou pobočku i pro klienta.

Přestože je zakoupení vozidla před přiznáním příspěvku výjimečné, tyto případy se dějí a způsob stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla účinný od 1. 1. 2018 je v těchto případech neefektivní a vytváří zbytečnou administrativní zátěž obou stran (osoba se zdravotním postižením i krajská pobočka, eventuálně MPSV v roli odvolacího orgánu).

K bodu 4:

Doplňuje se možnost zastoupení oprávněné osoby zastupujícím členem domácnosti, pokud o této formě zastoupení bylo soudem rozhodnuto. Podle ustanovení § 49 odst. 1 občanského zákoníku může zletilého, kterému brání duševní porucha samostatně právně jednat a který nemá jiného zástupce, zastupovat jeho potomek, předeek, sourozenec, manžel nebo partner, popřípadě osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky. Ke vzniku zastoupení se vyžaduje schválení soudu. Zastoupení členem domácnosti je hmotněprávním institutem upraveným v občanském zákoníku, z něhož nelze automaticky dovozovat procesní zastoupení. Tento institut tedy není druhem úplného zákonného zastoupení ve smyslu ustanovení § 31 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Platí, že účastník správního řízení může být zastoupen členem domácnosti pouze v řízení, ve kterém zastupování účastníka řízení členem domácnosti připouští zvláštní zákon a lze tedy dovodit, že pokud zákonodárce toto oprávnění výslovně nezakotvil do zvláštního předpisu, nelze tento institut bez dalšího použít ve správním řízení. Ač z výkladu občanského zákoníku vyplývá, že zastupující člen domácnosti má možnost podat za oprávněnou osobu žádost o přiznání sociálních dávek, považuje se za vhodné zavést přímo do zvláštního právního předpisu možnost zastupování oprávněné osoby členem domácnosti pro celé řízení o dávkách v případech, kdy bylo o takovéto formě zastoupení soudem rozhodnuto.

K bodu 5:

Navrhuje se zjednodušení a zefektivnění řízení v případech hospitalizace příjemců příspěvku na mobilitu. Návrh bude mít pozitivní dopady na krajské pobočky (administrativní zjednodušení) i na příjemce příspěvku na mobilitu – osoby se zdravotním postižením.

K bodu 6:

Úprava ustanovení obsahuje původní ohlašovací část a dále doplněnou novou část – povinnost prokazovat na výzvu skutečnosti rozhodné pro posouzení vzniku povinnosti vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku nebo jeho část podle speciálního ustanovení § 12 zákona č. 329/2011 Sb., spolu s důsledkem neuposlechnutí výzvy. Tato úprava je reakcí na skutečnost, že v současné praxi dochází i k situacím, že příjemce příspěvku nyní na výzvu nereaguje, vědom si toho, že to pro něj může být výhodné, protože Úřad práce nemá jinou možnost získat podklady pro rozhodnutí o vrácení vyplaceného příspěvku nebo jeho části.

K bodu 7:

Co týče psychických postižení, má v současné době nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku osoba, která má těžkou nebo hlubokou mentální retardaci a stavy na rozhraní těžké mentální retardace, a její zdravotní stav nevylučuje přiznání příspěvku. Za mentální retardaci se z lékařského hlediska považuje stav, který je vrozený nebo vznikl perinatálně nebo vznikl nejpozději do 2 let věku dítěte. To znamená, že pokud porucha intelektu/kognice vznikne až po druhém roce věku života, z lékařského hlediska se stav považuje za demenci. Při posuzování zdravotního stavu pro účely příspěvku na zvláštní pomůcku není možné využít institut srovnatelnosti dopadu zdravotního postižení osoby, které není v příloze zákona uvedeno, s funkčním dopadem zdravotního postižení, které v příloze uvedeno je. Příspěvek na zvláštní pomůcku lze tak poskytnout pouze osobám s retardací a nikoli osobám s demencí.

Demence je vážné duševní postižení, které vzniká v průběhu života (u člověka staršího dvou let) a je provázeno úbytkem kognitivních funkcí (paměti, intelektu), změnami osobnosti, poruchami orientace, inkontinencí, poruchami chůze a mobility a další symptomatologií, přičemž existuje významná individuální variabilita symptomatologie. Demence představuje vážný zdravotní a sociální problém. Systém veřejného zdravotního pojištění, kromě poskytování zdravotních služeb, umožňuje osobě, u níž je demence provázena neschopností

mobility, zapůjčit nebo poskytnout zdravotnický prostředek – vozík. Se zmírněním dopadů demence v oblasti mobility je možné napomoci příspěvkem na zvláštní pomůcku, např. příspěvkem na zvláštní pomůcku na pořízení „plošiny“, stropního zvedacího systému. Předpokládá se, že okruh pomůcek, na který bude uvedeným osobám možné poskytovat příspěvek, bude velmi podobný okruhu pomůcek, na jejichž pořízení je přispíváno (od března 2020) osobám s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem interní povahy výrazným způsobem limitujícím jejich mobilitu.

Nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku budou mít osoby s těžkou demencí a odkázaností na invalidní vozík (který byl z důvodu imobility poskytnut ze systému veřejného zdravotního pojištění), tedy osoby, jejichž potřeby již byly identifikovány. Druhou skupinou budou osoby s těžkou demencí a funkčně identickým stavem (s imobilitou), které mají vozík z jiných zdrojů nebo jím nedisponují nebo jsou upoutány na lůžko. Postihnou se tak stavy bez vazby na předpis vozíku zdravotní pojišťovnou a bez ohledu na způsob „přepravy“. Vzhledem k specifickým stavu geriatrické křehkosti a jím podmíněné imobility bude v takovém případě potřebné prokázání stavu geriatrickým vyšetřením, neboť uvedení odborníci jsou erudováni v diagnostice geriatrických syndromů. Toto řešení je v souladu s CIA (protikorupční opatření), aby nedocházelo k případnému zneužívání nebo nesprávnému postupu ze strany některých poskytovatelů zdravotních služeb, kteří nejsou edukováni v geriatrické problematice. Základem je v obou případech neschopnost chůze/imobilita z důvodu těžké demence.

Posudkově medicínské kritérium pro nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku bylo zpracováno po konzultacích se zástupci odborné lékařské veřejnosti – České gerontologické a geriatrické společnosti ČLS J. E. Purkyně a České alzheimerovské společnosti.

K bodu 8:

Podnět obsahuje opatření 6.4 „Nepodmiňovat nárok na přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku poskytovaného na pořízení motorového vozidla existencí a škálou mentálního postižení“. Usnesením vlády ze dne 8. 2. 2016 č. 111 vzala vláda Podnět na vědomí a uložila realizovat návrhy řešení v něm obsažené. Usnesením vlády ze dne 4. 2. 2019 č. 101 bylo uloženo do 31. 12. 2019 splnit nesplněná opatření obsažená v Podnětu. Navrhovaná úprava naplňuje vládní materiál.

Jak již bylo uvedeno osoby s pervazivními vývojovými poruchami (dg. F 84 podle Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize) představují poměrně nehomogenní skupinu poruch (dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, dětská desintegrační porucha, hyperaktivní porucha, Aspergerův syndrom), z hlediska klinických projevů s velkou variabilitou příznaků intraindividuálně i interindividuálně (v oblasti chování, komunikace a sociální integrace) a velkou variabilitou závažnosti stavů a jejich dopadu na kvalitu života.

Podle stávající právní úpravy je nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla vázán na těžkou nebo hlubokou mentální retardaci a na „stavy na rozhraní“. Právní úprava umožňuje poskytnout příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla osobám s dg. F 84, které mají současně mentální retardaci, kdy v souladu s právní úpravou jde o „stavy na rozhraní“, tj. blízké se nebo odpovídající svými důsledky těžké nebo hluboké mentální retardaci. Každoročně nárok na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla získá cca 50 osob s dg. F 84 splňujících z důvodu závažnosti poruchy kritérium „stavy na rozhraní“. Některé osoby s pervazivní duševní poruchou, která není provázena mentální retardací, nemohou z důvodu těžké poruchy chování s projevy agrese využívat prostředky hromadné dopravy, zejména pak k dojíždění za vzděláváním a ke styku s okolím a potřebují proto individuální přepravu motorovým vozidlem. Rozšíření zdravotních postižení odůvodňujících přiznání příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla o osoby s poruchou autistického spektra s nejtěžšími poruchami chování reaguje na potřeby daných osob a na uvedený vládní závazek.

Změnu podmínek nároku na příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla připravilo MPSV v úzké součinnosti s vedením České lékařské společnosti J. E. Purkyně – Psychiatrické společnosti, sekci dětské a dorostové psychiatrie a vedením dětské psychiatrické kliniky FN Motol.

Byl přijat konsenzuální návrh, který staví na těžkém funkčním postižení, závažných projevech autoagrese nebo heteroagrese. Uvedené projevy, které jsou stěžejní pro neschopnost přepravy prostředky hromadné dopravy, musí přetrvávat i přes zavedenou léčbu. Pojem zavedená léčba vyjadřuje ucelenost a vícerozměrnost péče o osoby s uvedenými stavy ke zkvalitnění jejich života a zmírnění těžké až krizové symptomatologie. Kritérium je vysoce individualizované, zacílené na nejtěžší stavy; splňuje kritéria odbornosti, objektivitu a prokazatelnosti stavu i jeho dlouhodobosti či trvalosti, neboť příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla je dávkou napomáhající k dlouhodobému zmírnění sociálních důsledků zdravotního postižení.

K Čl. II:

Navrhují se přechodná ustanovení „ve prospěch“ osob se zdravotním postižením, neboť nová právní úprava rozšiřuje nároky, resp. okruhy oprávněných osob.

K Čl. III:

Účinnost změn se navrhuje s ohledem na lhůty legislativního procesu a potřebnou legisvakanci na 1. ledna 2022. Navrhovaná účinnost současně respektuje § 3 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.

V Praze dne 25. ledna 2021

Předseda vlády:

Ing. Andrej Babiš v. r.

Ministryně práce a sociálních věcí:

Dipl.-Pol. Jana Maláčová, MSc. v. r.